

RADIKAL UTRIKESPOLITIK?

Den svenska inrikespolitiken har i sommar företett en nästan lika trist bild som vädret.

Så mycket större uppseende väckte en incident, som genom statsministerns personliga ingripande kom att förvandlas från en socialdemokratiens privata skandal till en angelägenhet av verklig betydelse för svensk utrikespolitik.

Västeuropas socialdemokrater brukar som bekant då och då samlas på Harpsund till inbördes uppmuntran och hjälp. Så skedde också denna sommar. Nu ville olyckan att i en rapport om vad som förevarit vid konferensen gavs en uppgift av stort politiskt intresse. Det hette nämligen att de närvarande socialdemokratiska ledarna såg med stort allvar på läget i Vietnam och hyste en bestämd förhoppning om att den amerikanska regeringen skulle lösa problemen genom förhandlingar och inte genom utvidgade krigshandlingar. Därtill upplystes att debatten inte hade avslöjat några meningsmotsättningar om Vietnam.

Nu är det ju så att USA förklarat sig berett till förutsättningslösa förhandlingar, ett erbjudande som av Hanoi besvarats med följande

villkor för en förhandlingskontakt: USA skall evakuera Syd-Vietnam samt inställa allt militärt stöd dit och Viet-Cong skall övertaga makten i landet. Hanoi kräver alltså en total och förödmjukande amerikansk kapitulation som förutsättning för "förhandlingarna".

Under sådana förhållanden implicerade meddelandet om konferensopinionen på Harpsund att man där ställt sig kritisk till den amerikanska politiken i Vietnamkrisen. Detta var så mycket mer intressant som den socialdemokratiske borgmästaren i Väst-Berlin, hr Brandt, deltagit i mötet. Eftersom hr Brandt befinner sig i en utpost, som i sista hand tryggas av amerikanska vapen, skulle det verkligen ha varit originellt om han — av alla — bidragit till att försvaga USA:s vilja att försvara en annan hotad utpost.

Hr Brandt skyndade sig emellertid att desavuera de svenska partivänner, som genom formulerandet av upplysningarna om konferensen försatt honom i en omöjlig situation. Han meddelade att överläggningarna i Vietnam-frågan ådagalagt att konferensdeltagarna hyste "stor förståelse för USA:s Viet-

nam-politik”.

Vem har då rätt?

Frågan gick till hr Erlander. Ur intern socialdemokratisk synpunkt tedde sig affären lika delikat som den för utomstående var nöjsam. Hans Excellens tillgrep därför — rimligt nog — den klassiska utvägen *der hat recht und der hat auch recht*. Han uppgav att ”båda uppfattningarna kunde vara riktiga”. Hade han stannat vid detta hade allt varit gott och väl, så när som på relationerna mellan hr Brandt och vissa svenska socialdemokratiska pressorgan.

Men hr Erlander gick vidare. Han solidariserade sig — och regeringen — med en uppfattning, som uttryckts av hr Palme inför en Broderskapsrörelsens kongress i Gävle. Hr Palme var för tillfället t. f. utrikesminister. Därmed växte en pikant parti-affär till en debatt om den svenska utrikespolitikens inriktning, vilken kan komma att hota enigheten kring vår inom FN-förpliktelse-ram alliansfria utrikespolitik.

Detta borde hr Erlander ha förutsett. Han hade väl ändå läst vad hr Palme sagt! Ty hr Palme hade uttalat ett kraftigt moraliskt fördömande av den amerikanska politiken i Vietnam. De meningar i hans anförande, som alldeles särskilt bör ha intresserat Statedepartement (och vår åtminstone nominelle utrikesminister, hr Nilsson) var följande:

”Det är en illusion att tro att

man kan möta krav på social rättvisa med våld och militära maktmedel. Det är ytterligt svårt att vinna människors engagemang med löften att försvara en frihet som de i verkligheten aldrig får uppleva. Det leder lätt till frågan: Varför fick vi ej friheten när den ännu ej behövde försvaras? Det är inte lätt att hota med ett främmande herravälde som i den praktiska verkligheten mest tycks representeras av det egna landets medborgare, som dessutom bär med sig löften om hjälp och rättvisa. Det är föga välbetänkt att, i en tid av social omvälvning, söka vänner bland dem som främst har sina privilegier att mista. Den som är vän med privilegier, framstår lätt som rättfärdighetens fiende. Det är inte lätt att förmå människor att ge avkall på vad de upplever som rättfärdiga krav därför att deras problem råkat komma i den strategiska brännpunkten i en stormaktskonflikt.”

På det att ingen skulle stanna i tveksamhet om innebörden av uttalandet förtydligade hr Palme avslutningsvis sin mening genom att säga att ”det var om Vietnam han mest talat”.

Hr Palme hade alltså — tagen på orden — panna att framträda som världssamvetets röst gentemot en statsledning, som givit klara vittnesbörd om hur starkt den våndas inför ansvaret och svårigheterna i Vietnam-politiken. Ur den synpunkten förtjänar egentligen varje sär-

skild mening i hr Palmes välvisa formuleringar sin egen kommentar. Men det kan vara tillräckligt att stanna vid den första:

”Det är en illusion att tro att man kan möta krav på social rättvisa med våld och militära maktmedel.”

Är detta en karakteristik av motiven till den amerikanska hjälpen till Syd-Vietnam? Föreställer sig hr Palme att USA:s statsledning skulle offra egna medborgare i Ostasiens djunglar, om man såg någon annan utväg att få till stånd en rimlig lösning av konflikten genom förhandlingar?

Frågorna besvarar sig själva. Något så enfaldigt kan näppeligen ha runnit upp i hr Palmes klara huvud. Han får antagas ha varit ute i annat ärende. Det var heller säkerligen aldrig meningen att hans tal skulle bli föremål för den analys och uttolkning, som auktoritativa regeringsdeklarationer blir underkastade. Hr Palmes syfte synes ha varit vida mer begränsat än att som t. f. utrikesminister ställa USA vid skampålen. Han tycks ha meddelat en förkunnelse av det slag, som är på modet inom den s. k. intellektuella vänstern, i förhoppning om att partipolitiskt utnyttja den opinion, för vilken hjälpen till u-länderna är en hjärtesak. I så fall hade han tyvärr haft anledning räkna med bifallsrop. Ty lika glädjande och för Sverige hedrande som det är att man här så allmänt uppfattar u-landshjälpen som

starkt moraliskt förpliktande, lika beklagligt är det att denna ursprungligen allmänt humanitära opinion förletts till att ofta bedöma förhållandena i u-länderna på ett ensidigt och snedvridet sätt. Åratalstendentiös påverkan från institutioner och pressorgan — även från håll där bättre varit att fordra eller åtminstone vänta — har infiltrerat den u-landsintresserade opinionen med vänsterradikala bedömningar av de utrikespolitiska frågorna. Inte att undra på att vår svenske kommunistledare hr Hermansson hyllade hr Palme för hans tal. Att Liberala Studentförbundet förenade sig med hr Hermansson i dessa hyllningar är bara ytterligare ett tecken på att förbundet borde överväga ett ur språklig synpunkt mera adekvat namn.

Så långt är emellertid allt begripligt! Det obegripliga ligger i statsministerns upphøjelse av hr Palme till regeringens talesman i Vietnam-frågan. Hr Erlander är inte hjälpt med att den återvändande utrikesministern försökt rädda situationen genom ett anförande av mera nyanserat slag. Det räcker inte med beskedliga tillrättalägganden. Läget måste klargöras. Antingen har statsministern i ett tanklöst ögonblick givit ett (förmodligen för hemmakonsumtion avsett) anförande av hr Palme rang, heder och värdighet av utrikespolitisk regeringsdeklaration utan att mena så värst mycket med det. Eller också menar verkligen hr

Erlander att hr Palmes uttalande är ett korrekt uttryck för regeringens ståndpunkt.

I det förra fallet är affären att beteckna som ett olycksfall i samarbetet dessa herrar emellan. I det senare har hr Erlander anledning besinna att man inom vida kretsar inom oppositionen måste fråga sig om förutsättningarna för enighet kring den svenska utrikespolitiken fortfarande består. *Ty*

denna enighet lär svårligen gälla det närmande till kommunistblockets betraktelsesätt, som hr Palmes tal representerar.

Om inte förr skall väl dessa frågor få sitt svar vid höstriksdagens utrikesdebatt. Då kanske också Hans Excellens och ministern för utrikesärendena begagnar tillfället att hävda sig genom att i klara verba ge uttryck för sin uppfattning. Det vore i så fall på tiden.